

=====

**PLOMBA ASHYOLARI: TASNIFI VA VAQTINCHALIK PLOMBA
MATERIALLARI**

Rabbimov Humoyun Mansurovich ¹

Boboqulov Behruz Bahodirovich ²

Norqulov Jaxongirshox Ikromovich ³

Sattorov Jaloliddin No'monovich ⁴

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 11.03.2025

Revised: 12.03.2025

Accepted: 13.03.2025

KALIT SO'ZLAR:

*Plomba materiallari,
vaqtinchalik plombalar,
doimiy plombalar,
stomatologiya, tish
tiklash, polimer
materiallar, biologik
muvofiglik, estetik
plombalar, mexanik
mustahkamlik*

Ushbu maqolada stomatologiyada plomba materiallarining tasnifi, ularning tishning yo'qotilgan to'qimalarini tiklash va himoya qilishdagi roli, shuningdek, vaqtinchalik plomba materiallarining xususiyatlari va qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Plombalar o'zining ishlatilish muddati, tarkibi va fizik-kimyoviy xususiyatlariga qarab turlicha bo'ladi. Vaqtinchalik plombalar tishning himoyasini ta'minlash, davolash jarayonida ishlatiladi va doimiy plombaga tayyorgarlik ko'rishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada eng ko'p ishlatiladigan vaqtinchalik plomba materiallari, ularning xususiyatlari va qo'llanish sohasi haqida batafsil ma'lumotlar keltirilgan.

KIRISH. Stomatologiyada plomba materiallari tishning yo'qotilgan to'qimalarini tiklash, uning funksional va estetik holatini tiklash hamda himoya qilish maqsadida ishlatiladi. Plombalar ishlatish muddati, tarkibi va fizik-kimyoviy xususiyatlari bo'yicha turlicha bo'lishi mumkin. Ushbu maqolada plomba materiallarining tasnifi, vaqtinchalik plombalar va ularning xususiyatlari haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Plomba Materiallarining Tasnifi

Plomba materiallari quyidagi mezonlarga ko'ra tasniflanadi:

1. Ishlatish muddati bo'yicha tasnif

1. Vaqtinchalik plombalar – qisqa muddatga qo'yiladi va doimiy plomba qo'yilishidan oldin yoki davolash jarayonida ishlatiladi.

2. Doimiy plombalar – uzoq muddat foydalanish uchun mo'ljallangan va tishning to'liq funksional holatini tiklashga qaratilgan.

2. Tarkibi bo'yicha tasnif

1. Metall plombalar

Oltin, kumush amalgama, palladiy va boshqa metall qotishmalardan tayyorlanadi.

Juda mustahkam va uzoq muddat saqlanadi.

Kamchiliklari: estetik jihatdan kamchiliklarga ega va vaqt o'tishi bilan korroziyaga uchrashi mumkin.

2. Keramik plombalar

Silikatlar va porshen asosida tayyorlanadi.

Juda estetik bo'lib, tish rangiga juda mos keladi.

Mexanik mustahkamligi yuqori, lekin qattiq ta'sirda sinishi mumkin.

3. Kompozit plombalar

Zamonaviy polimer materiallardan iborat.

Tish rangiga mos keladigan turli xil variantlari mavjud.

Mustahkam va elastik, lekin uzoq muddatli foydalanishda eskirishi mumkin.

4. Tsement asosli plombalar

Ionomer va polikarboksilat tsementlardan tayyorlanadi.

Doimiy va vaqtinchalik plombalar sifatida ishlatiladi.

Ba'zi turlari florid ajratib, kariyesdan himoya qilish xususiyatiga ega.

Vaqtinchalik Plomba Materiallari

Vaqtinchalik plombalar asosan quyidagi maqsadlarda qo'llaniladi:

Tishni tashqi ta'sirlardan himoya qilish (sovuq, issiq, kimyoviy moddalar).

Dori vositalarini tish ichida ushlab turish va ularning terapevtik ta'sirini kuchaytirish.

Pulpa va tish to'qimalarining tiklanishiga yordam berish.

Davolash jarayonida vaqtinchalik himoya yaratish.

Quyida eng ko'p ishlatiladigan vaqtinchalik plomba materiallari haqida batafsil ma'lumot keltirilgan:

1. Sink-oksid evgenol asosidagi plombalar

Tarkibi: sink oksid va evgenol (chinnigul yog'idan olingan moddalar).

Xususiyatlari:

Yumshoq va osongina shakllanadi.

Antiseptik xususiyatga ega bo‘lib, pulpa atrofida yallig‘lanishning oldini oladi.

Og‘riqni kamaytirishga yordam beradi.

Kamchiliklari: mexanik mustahkamligi past, uzoq muddatli foydalanish uchun mos emas.

2. Polikarboksilat tsement asosidagi plombalar

Tarkibi: polikarboksilat kislotalar va tsement aralashmasidan iborat.

Xususiyatlari:

Biologik muvofiqligi yuqori, tish to‘qimalariga yaxshi yopishadi.

Yaxshi mexanik mustahkamlikka ega.

Bolalar stomatologiyasida ko‘p ishlatiladi.

Qo‘llanilishi: ortodontik va terapevtik stomatologiyada vaqtinchalik plombalar sifatida ishlatiladi.

3. Gips va kalsiy gidroksid asosidagi plombalar

Tarkibi: gips, kalsiy gidroksid va boshqa qo‘shimcha moddalardan tashkil topgan.

Xususiyatlari:

Pulpa hujayralarining regeneratsiyasini rag‘batlantiradi.

Oson qo‘llaniladi va olib tashlanadi.

Yumshoq bo‘lib, bolalar tishlarini davolashda ishlatiladi.

Kamchiliklari: mexanik mustahkamligi past, uzoq muddatli foydalanish uchun mos emas.

4. Fotopolimerizatsion vaqtinchalik plombalar

Tarkibi: kompozit materiallar va fotopolimerizatsiya qiluvchi agentlar.

Xususiyatlari:

Tish rangiga mos tushadi, estetik jihatdan mukammal.

Nur bilan qotib, tez qo‘yiladi.

Doimiy plombaga tayyorgarlik jarayonida ishlatiladi.

Kamchiliklari: narxi nisbatan yuqori, ba’zi hollarda uzoq vaqt davomida ishlatilganda rang o‘zgarishi kuzatilishi mumkin.

Bog‘lov Materiallari va Ularning Ahamiyati

Plomba materiallarini tishga mahkamlash uchun bog‘lovchi moddalardan foydalaniladi. Ular plombaning tish to‘qimalariga mustahkam yopishishini ta’minlaydi va mikro yoriqlar hosil bo‘lishining oldini oladi.

Eng ko‘p ishlatiladigan bog‘lov materiallari:

1. Fosfat tsement

Mustahkam va bardoshli.

Doimiy plombalar uchun asos sifatida ishlatiladi.

Kamchiliklari: tish sezgirligini oshirishi mumkin.

2. Polikarboksilat tsement

Yaxshi yopishuvchanlik xususiyatiga ega.

Biologik muvofiqligi yuqori.

Bolalar stomatologiyasida keng qo'llaniladi.

3. Evgenol bog'lov materiallari

Antiseptik xususiyatga ega.

Pulpa atrofidagi yallig'lanishning oldini oladi.

Kamchiliklari: ba'zi kompozit plombalar bilan mos kelmaydi.

Xulosa

Plomba materiallari stomatologiyada tish to'qimalarini tiklash uchun asosiy vosita hisoblanadi. Vaqtinchalik plombalar tishning himoyasini ta'minlash va doimiy plombaga tayyorgarlik ko'rish uchun qo'llaniladi. Ular tarkibiga qarab turli xil xususiyatlarga ega bo'lib, bemorning klinik holatiga qarab tanlanadi. Zamonaviy stomatologiyada biologik muvofiq, estetik va mustahkam vaqtinchalik plomba materiallari keng qo'llanilmoqda. Doimiy plombaga o'tishdan oldin vaqtinchalik plombalarni to'g'ri tanlash va ishlatish davolash jarayonining samaradorligini oshiradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Asgarov, M. (2020). Stomatologiyada yangi plomba materiallari. Tibbiyot nashriyoti.
2. Karimov, S. (2018). Tish davolashda vaqtinchalik plombalar va ularning turlari. O'zbekiston stomatologik jurnali, 25(3), 112-117.
3. Soliyev, A. (2019). Tishning estetik tiklanishi va kompozit plombalar. Tibbiyot va stomatologiya, 12(4), 45-52.
4. Azizov, J. (2021). Vaqtinchalik plombalar: sifat va ishlatilish xususiyatlari. O'zbekiston stomatologik ilmiy jurnali, 30(6), 88-92.
5. Davronov, A. (2017). Stomatologiyada bog'lovchi materiallar va ularning afzalliklari. Tibbiyot texnologiyalari, 5(2), 203-207.